

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ՝
ԲՆԱԿԱՆ ՀՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԿԱՐԱՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

ԲՓ 85

Ձեռնարկողը՝

<<ԱՔՍԵՍՍ Քոնսալթ>> ՍՊԸ
Ք. Երևան, Աղյուսագործների 2-րդ փող. 48 տուն

Գործունեությունը՝

«Ապարան համայնքի Ապարան և Վարդենույր բնակավայրերի լեռնային տարածքներում հողապաշտպան անտառտնկարկների հիմնում» անտառպարման աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտ
Արագածուրի մարզ

<<Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության
փորձաքննական կենտրոն>> ՊՈԱԿ-ի
տնօրենի ժ/պ՝

Ռ. Ոսկանյան

ՊԵՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ

թիվ ԲՓ 85

<<01>> 10 2018թ.

<<Ապարան համայնքի Ապարան և Վարդենուտ բնակավայրերի լեռնային տարածքներում հողապաշտպան անտառտնկարկների հիմնում>> անտառապատման աշխատանքների նախնական գնահատման հայտ

Պատվիրատու՝

Գերմանիայի Միջազգային

Համագործակցության Ընկերություն /ԳՄՀԸ/

Նախագծող՝

<<Աքսես Բոնասայթ>> ՍՊԸ

Ներկայացված նյութեր՝

Նախնական գնահատման հայտ

/Գ կատեգորիա/

Տեղադրման վայրը՝

Արագածոտնի մարզ, Ապարան համայնք

«Է-Թի-Փի» Բարեգործական Հասարակական Կազմակերպությունը նախատեսում է 2018թ-ի աշնանն Արագածոտնի մարզի Ապարան խոշորացված համայնքում իրականացնել հողապաշտպան անտառտնկարկների հիմնում Ապարան և Վարդենուտ բնակավայրերի լեռնային տարածքներում:

«Հողապաշտպան անտառտնկարկների հիմնում Արագածոտնի մարզի Ապարան և Վարդենուտ բնակավայրերի լեռնային տարածքներում» ծրագրի շրջանակներում նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է Գերմանիայի Միջազգային Համագործակցության Ընկերություն /ԳՄՀԸ/ կազմակերպության «Կենսաբազմազանության ինտեգրված կառավարում, հարավային կովկաս» ծրագրի ֆինանսական աջակցությամբ:

Համաձայն նախնական գնահատման հայտի, 2018թ.-ին պլանավորվում է իրականացնել անտառապատման աշխատանքներ Ապարան համայնքի Ապարան և Վարդենուտ բնակավայրի մերձակայքում, համապատասխանաբար շուրջ 11,7հա և 5,4հա տարածքներում: Անտառապատման համար նախատեսված տարածքները տեղակայված են բարձրադիր էրոզավտանգ և էրոզացված լանջերում: Նախատեսվող անտառապատման աշխատանքների նպատակն է այդ տարածքներում էրոզիայի կանխարգելումը:

Անտառահիմնման արդյունքում ծառերի սաղարթային զանգվածը նվազեցնում է անձրևաջրերի էրոզիոն ազդեցությունը, իսկ արմատները կլանում են հողի մակերեսին հասնող ջուրը՝ կանխելով դրա մակերեսային հոսքը և կայունացնելով լանջը:

Անտառմեյիորատիվ միջոցառումների կազմակերպումն այս տարածքների համար ունի շատ մեծ նշանակություն, քանի որ ծանր կլիմայական պայմանների հետևանքով առկա են բավականին ընդարձակ դեգրադացված հողատարածքներ:

Նախատեսվող գործունեության իրականացման համար առաջնահերթ որոշիչ նշանակություն ունի ծառաթփատեսակների ընտրությունը, որը պետք է համապատասխանի տվյալ հողակլիմայական պայմաններին: Ծառաթփատեսակների ընտրությունն իրականացվելու է մշակված և փորձարկված տեսակաշարից: Հիմք ընդունելով այս տեսականու ցանկը, մշակվել են ամեն մի հողակտորի համար առանձին խառնման և տեղաբաշխման սխեմաներ: Խառնումը և տեղաբաշխումը կախված է տարբեր գործոններից, այդ թվում նաև տեսակների փոխհարաբերություններից: Նախապատվությունը տրվել է խառը տնկարկների ստեղծմանը, որոնք մաքուր տնկարկների համեմատությամբ ավելի երկարակյաց են և կայուն: Խառնումը կատարվում է շարքերով, խմբերով և շարքամիջում:

Հողի ագրոտեխնիկայի ընտրությունը կախված է հիմնականում ռելիեֆից, լեռնալանջի թեքության աստիճանից, քարքարոտությունից, մայրանտառների ելքից: Ըստ ընդունված կարգի, մինչև 15° թեքության դեպքում տնկումը կատարվում է փոսերով, որոնց չափսերը տատանվում են 0,3 * 0,3 * 0,3մ-ից մինչև 0,4 * 0,4 * 0,4մ-ից՝ կախված տնկանյութի տեսակից և չափսից: 15°-ից ավելի բարձր թեքությունների վրա առաջարկվում է տնկումն իրականացնել խրամատներով, որոնք ապահովում են բույսերի բավականին բարձր կաջողականություն և պահպանվածություն: Խրամատների միջին երկարությունը նախատեսվում է 10.0մ, միջխրամատային հեռավորությունը՝ 2.0մ: Բարձր թեքությունների վրա խրամատները տեղաբաշխվում են շախմատաձև:

Ապարան քաղաքի հարակից տարածքի 75%-ի վրա տնկումը կիրականացվի խրամատներով, իսկ մնացած՝ 25%, տարածքի վրա փոսերով: Վարդենուտի բնակավայրի հարակից տարածքի 50%-ի վրա տնկումը կիրականացվի խրամատներով, իսկ 50%-ի վրա՝ փոսերով: Ըստ հայտի, պլանավորվում է օգտագործել երկու տիպի տնկանյութ՝ բաց և փակ արմատային համակարգերով: Փակ արմատներով տնկանյութը ձեռք է բերվելու Հրազդանի անտառտնտեսության տնկարանից, իսկ տնկման աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել աշնանը՝ տերևաթափը սկսվելու ժամանակ:

Տնկանյութի տեղափոխումը տնկադաշտ իրականացվելու է հատուկ պայմաններում՝ փաթեթավորված, որը թույլ է տալիս պահպանել տնկանյութի կենսունակությունը մի քանի օր:

Անտառհիմնման պլանավորված աշխատանքները ներառում են նաև տնկարկների խնամքի աշխատանքները, որոնք, կախված աճման տեմպից, կարող են տևել մի քանի տարի: Այդ աշխատանքներն ընդգրկվելու են խնամքի հետևյալ տեսակները.

- Քաղհան, փխրեցում,
- Մուլչապատում,
- Սանիտարական հսկողություն,
- Ոռոգում:

Փխրեցումը և քաղհանը կատարվելու է խոտածածկի բուռն աճի ժամանակ: Մուլչապատումն իրականացվելու է հիմնականում թեփով, որը կանխում է խոտի առաջացումը և ջրի անարդյունավետ գոլորշիացումը: Սանիտարական հսկողությունն իրականացվելու է ամբողջ վեգետացիայի ընթացքում, բացի այդ վերահսկվելու են հիվանդությունների և վնասատուների առաջացումը: Քանի որ տարածաշրջանում տեղումների քանակը բաշխված է ծայրահեղ անհավասարաչափ, ոռոգման աշխատանքները նախընտրելի է իրականացնել հիմնականում վեգետացիայի երկրորդ կեսին, որի ժամանակ հաճախ նկատվում է երաշտային շրջան:

Ապարան քաղաքի հարակից անտառապատվող հողակտորը ցանկապատվելու է մետաղական ցանցով: Ցանկապատի ամրացման համար իրարից 4.0մ հեռավորությամբ տեղադրվելու են մետաղյա սյուներ, որոնք հաջորդաբար ամրացվելու են բետոնով և հողով: Մետաղյա ցանցից ցանկապատը սյուների վրա ամրացնելուց հետո, դրա ներքևի և վերևի հատվածում անցկացվելու է մետաղալար: Վարդենուտ բնակավայրին հարակից անտառապատվող հողակտորը ցանկապատվելու է մետաղական փշալարով: Փշալարի ամրացման համար իրարից 4.0մ հեռավորությամբ տեղադրվելու են երկաթ-բետոնե սյուներ, որոնք ամրացվելու են քարերով և հողով: Սյուների վրա ամրացվելու են չորս հորիզոնական և մեկ անկյունագծային լար:

Ապարան քաղաքի հարակից տարածքը գտնվում է քաղաքից հյուսիս, ջրագրական առումով իրենից ներկայացնում է մթնոլորտային տեղումներից և հալոցքներից գոյացող ողողատի ջրիավաք տիրույթ, կազմված՝ ողողատին հարակից լանջային և համեմատաբար հարթ տեղամասերից: Ընդհանուր հարավային կողմնադրությամբ հարթ տեղամասում մինչև հունիսի սկիզբը խոնավության ավելցուկ է գոյանում, որը ձևավորելով մակերևութային հոսքեր, ողողատով հոսում է դեպի հարավ և հատելով Ապարանի հյուսիսային մասը՝ քաղաքի կենտրոնական մասում թափվում է Քասախ գետը: Լանջային մասն անջրդի է: Արևմտյան կողմնադրությամբ և ռելիեֆի ուռուցիկ ձև ներկայացնող այս տեղամասում ձմռանը սակավ ձնածածկ է գոյանում, որը ձևավորվում է դեկտեմբերի 1-ին տասնօրյակից և վերանում մինչև մարտի 3-րդ տասնօրյակին:

Վարդենուտ բնակավայրի հարակից տարածքն ընկած է գյուղից արևմուտք՝ դեպի Արագած լեռնազանգվածի միջին բարձրությունները, ջրագրական առումով հանդիսանում է դեպի լեռան գագաթը տարածվող ձորակներից մեկի մեծ թեքության տեղամաս և տարածվում է մինչև դեպի գյուղ տանող հարթությունը: Այն հանդիսանում է ձորակի աջ լանջը, որի հատակով անցնում է հալոցքային ջրերի ողողատ: Հիմնական՝ լանջային մասն ունի հյուսիս-հյուսիս-արևմտյան կողմնադրություն, զգալի խոնավ է, ձմռան հզոր ձնածածկով, որը ձևավորվում է նոյեմբերի 3-րդ տասնօրյակին պահպանվում է մինչև մարտի վերջը:

Համաձայն ԳՄՀԸ կազմակերպության և Ապարան համայնքապետարանի միջև կնքված փոխընթերցման հուշագրի, ոռոգման աշխատանքների իրականացման, ինչպես նաև ջրառի թույլտվության ստացման պատասխանատվությունը կրում է համայնքը: Արոտավայրերի քանակի կրճատման պատճառով մնացած արոտավայրերի ծանրաբեռնվածության ավելացում:

Տնկիների կազմում տվյալ տարածքի համար ինվազիվ բույսերի ներառում, որոնք կարող են բացասաբար անդրադառնալ հարակից կենսաբազմազանության վրա:

Տնկիների կաչողունակությունը 60%-ից պակաս լինելու դեպքում, ինչի հետևանքով հատկապես դատարկ մնացած խրամատները կարող են խթանել ջրային էրոզիայի առաջացումը:

Վերը նշված պատճառների վերլուծության արդյունքում, կարելի է փաստել, որ անտառտնկարկի հիմնումն էականորեն չի ավելացնելու մնացած արոտավայրերի ծանրաբեռնվածությունը, երկու հիմնական պատճառով: Նախ ընտրված տարածքները էրոզացված կամ էրոզավտանգ են, ինչի պատճառով արածեցման նպատակով դրանց հետագա շահագործումը հանգեցնելու է դրանց դեգրադացման և արածեցման համար ոչ պիտանի դառնալուն: Երկրորդ՝ հերթափոխային արածեցման դեպքում, համայնքի անասնազվաքանակի և արոտավայրերի քանակի համեմատության արդյունքում պարզվել է, որ առկա արոտավայրերը լիարժեք բավարարում են առկա անասնազվաքանակի արածեցման համար:

Երկրորդ պատճառը հնարավոր է ի սկզբանե բացառել, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ տնկիների կազմում չեն ներառվելու ինվազիվ բույսեր:

Տնկիների կաչողունակության վրա ամենամեծ բացասական ազդեցությունը կարող է ունենալ ոռոգման սակավությունը: Անկախ նրանից, թե տնկման ինչ սխեմաներ են կիրառվելու, կամ ինչ տեսակ տնկիներ են օգտագործվելու, շատ կարևոր է, որ տնկիները տնկելուց անմիջապես հետո ոռոգվեն: Նոր տնկված տնկիներն ոռոգելը տնկիների կաչողունակության վրա կունենա էական ազդեցություն, նախ հողն կապահովվի անհրաժեշտ խոնավությամբ, ապահովելով և բարձրացնելով հողի փոքր մասնիկների կաչունակությունը տնկիների մազարմատներին:

Տեղումների ջրերը հնարավորինս արդյունավետ օգտագործելու նպատակով տնկումն իրականացվելու է այնպես, որ տնկիների արմատավազիկները հողով ծածկելուց հետո խրամատը կամ փոսը ջուր կուտակելու համար ունենա 3-5սմ խորություն: Բացի այդ, բուսածածկ հողաշերտի կտորները խրամատների կամ փոսերի ստորին եզրի երկայնքով տեղադրվելու են այնպես, որ ունենան պատնեշի դերակատարում:

Հողի անարդյունավետ գոլորշիացումը կանխարգելելու նպատակով տնկիների արմատավազիկների հատվածում կիրառվելու է մուլչ, ինչի շնորհիվ տնկիների կենսունակությունը պահպանելու համար ավելի սակավ ջուր կպահանջվի: Որպես մուլչապատման նյութերը կարող են ծառայել փայտի և ծառի կեղևի փշուրները, սոճու ասեղները, տերևները, կտրված ծղոտը կամ խոտը, որոնք ի վերջո փտում են՝ հողը հարստացնելով օրգանական նյութերով: Տնկիների կաչողունակության համար նպաստավոր կլինի նաև սկզբնական շրջանում հողում ազոտի և ֆոսֆորի պարունակությունը հանքային պարարտանյութերով՝ N30P30 չափաբաժնով, համալրելը: Պարարտացումը կարելի է կատարել տնկմանը զուգընթաց կամ սնուցման կարգով:

Բաց արմատային տնկիների կաչողունակությունն ապահովելու համար շատ կարևոր է նաև, որ տնկիների արմատները մեկուսացվեն քամու և արևի ուղիղ ճառագայթների ազդեցությունից: Այդ նպատակով տնկիները տնկարանից հանվելուց հետո տեղադրվելու են խոնավ հողով լցված դոյլերի մեջ, կամ տնկիների արմատները պարուրվելու են խոնավ շորով և տեղադրվելու են պարկերի մեջ: Եթե անբարենպաստ եղանակային պայմանների պատճառով անհրաժեշտություն է առաջանում տնկումը մի քանի օրով հետաձգել, ապա բաց արմատային տնկիների պահպանումն իրականացվելու է դրանց արմատները հորիզոնական վիճակով հողի շերտի տակ թաղելով, ինչի շնորհիվ կկանխվի տնկիների կաչողունակության անկումը:

Փակ արմատային տնկիների արմատներում խոնավությունը պահպանելու համար՝ տնկարանից հանվելուց հետո, դրանք 50-ից 100 հատ խմբերով տեղադրվելու են անթափանց պոլիէթիլենային տոպրակների մեջ: Արմատային համակարգի ամբողջականությունը պահպանելու համար տնկիների տեղափոխումն իրականացվելու է սովորաբար արկղերով: Նկարագրված գործողությունների շնորհիվ հնարավորինս կանխվելու է տնկիների կաչողունակության անկումը:

Ընդհանրացնելով և վերլուծելով ներկայացված նախնական գնահատման հայտը, բնապահպանության նախարարության համապատասխան ստորաբաժանումներից ստացված կարծիքները, իրականացված հանրային քննարկումների արդյունքները, ինչպես նաև փորձաքննական գործընթացում առաջարկությունների և դիտողությունների հիման վրա կատարված լրամշակումները կարելի է անել հետևյալ եզրահանգումները:

Նախատեսվող գործունեությունն իրականացվելու է Ապարան համայնքի՝ Ապարան քաղաքային և Վարդենուտ բնակավայրի մերձակայքում, համապատասխանաբար շուրջ 11,7հա և 5,4հա տարածքներում, որոնք տեղակայված են բարձրադիր էրոզավտանգ ու էրոզացված լանջերում: Պաշտպանական տնկարկների ստեղծումը այսպիսի անբարենպաստ հողակլիմայական պայմաններ ունեցող մարզում կունենա համալիր ազդեցություն շրջակա միջավայրի վրա և էականորեն կբարելավվի քայքայված հողածածկույթի վիճակը և կլիմայական պայմանները: Անտառային տնկարկների

մերձակայքում կստեղծվի անտառային միկրոկլիմա՝ հարստացված թթվածնով: Ստեղծվող անտառային տնկարկները կկատարեն նաև ջրակարգավորիչ ֆունկցիա: Հայտնի է, որ հողն անտառում միշտ փուխր է, որը ստեղծում է մեծ հնարավորություն՝ ձնհալի և անձրևաջրերի ներծծմանը հողի մեջ: Սա հնարավորություն կտա մակերեսային ջրի հոսքը վերածելու ստորգետնյա հոսքի, ինչպես նաև կանխելու հողի ողողումը և քայքայումը: Քայքայված, էրոզացված լեռնալանջերի անտառապատման արդյունքում կկանխվի լանջերի հետագա դեգրադացումը և ողողումը: Ծառաթփատեսակների աճի և զարգացման արդյունքում տեղի կունենա հողածածկույթի հարստացում ազոտով, կբարելավվի հողի աէրացիան, կբարձրանա հողի ջրաթափանցելիությունը և, հետևաբար, կնվազի ջրի մակերեսային հոսքը:

Փորձաքննական պահանջներ

- Մինչ գործունեության իրականացումն անհրաժեշտ է ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով ստանալ համապատասխան համաձայնությունները և թույլտվությունները՝ նախատեսված տարածքներում անտառապատման աշխատանքներ իրականացնելու նպատակով:

- Տարածքի ցանկապատման և անտառապատման աշխատանքների իրականացման ընթացքում անհրաժեշտ է խստագույնս հետևել նախնական գնահատման հայտում ամրագրված բնապահպանական պահանջներին՝ բացառելով տնկիների կազմում ինվազիվ բույսերի ներառումը, բավարարել տնկիների կայունությունը՝ 60% ոչ պակաս, իսկ դրանց չբավարարման դեպքում ներառել լրացուցիչ միջոցառումներ՝ պարտադիր կարգով պահպանելով բնապահպանական, կառուցման և շահագործման հետ կապված բոլոր նորմերը:

- Գործունեության ընթացքում իրականացնել անտառապատման տարածքի մոնիթորինգ, կազմել հետնախազային միջոցառումների իրականացման և վերլուծության հաշվետվություն, որը պետք է հասանելի լինի պետական շահագրգիռ մարմինների և հասարակայնության համար:

- Ցանկապատման և շահագործման ընթացքում առաջացած շինաղբի և կենցաղային աղբի կուտակումը կամ հեռացումը տարածքից, ինչպես նաև ջրօգտագործումն անհրաժեշտ է իրականացնել ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

<<Աքսես Քոնսայթ>> ՍՊԸ կողմից ներկայացված <<Ապարան համայնքի Ապարան և Վարդենուտ բնակավայրերի լեռնային տարածքներում հողապաշտպան անտառտնկարկների հիմնում>> անտառապատման աշխատանքների նախնական գնահատման հայտի վերաբերյալ տրվում է դրական եզրակացություն, վերը նշված փորձաքննական պահանջների պարտադիր կատարման պայմանով:

Տնօրենի տեղակալ՝

Ա. Դոնոյան

Գլխ. մասնագետ՝

Կ. Մովսիսյան

